

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιωργος Ιωάννου, Μες στοὺς προσφυγικούς συνοικισμούς

Στέκομαι καὶ κοιτάζω τά παιδιά· παίζουνε μπάλα. Κάθομαι στό όρισμένο καφενεῖο· σέ λίγο θά σχολάσουν καὶ θ' ἀρχίσουν νά καταφτάνουν οἱ μεγάλοι, Κουρασμένοι ἀπ' τή δουλειά, εἶναι πολύ πιό ἀληθινοί. Οἱ περισσότεροι γεννήθηκαν ἐδῶ σ' αὐτή τήν πόλη, ὅπως κι ἐγώ. Κι ὅμως διατηροῦν πιό καθαρά τά χαρακτηριστικά τῆς φύσεως τους καὶ τήν ψυχή τους, ἀπό μᾶς τούς διεσπαρμένους. Ιδίως ὅταν τούς βλέπω ἐδῶ, μοῦ φαίνονται πιό γνήσιοι. Κάπως ἀλλοιώτικοι μοιάζουν μακριά, σέ ἄλλα περιβάλλοντα συναντημένοι.

Ἡ ἀληθεια πάντως εἶναι πώς στό ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως ἔχω φοβερά ἔξασκηθεῖ. Ὁπου κι' ἂν εἴμαι, τόν Πόντιο, ἃς ποῦμε, τόν διακρίνω ἀπό μακριά· κι ἀπό μιά γραμμή τοῦ κορμού του μονάχα. Δέν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀκούσω τήν δύμιλία του, ούτε νά διαπιστώσω τήν ἀλλιώτικη μελαχρινάδα. Σπανίως νά πέσω ἔξω. Από κοντά ὅμως εἴμαι ὀλότελα ἀλάνθαστος. Τό ἵδιο καὶ μέ τούς Καραμανῆδες, τούς Καυκάσιους, τούς Μικρασιάτες ἀπ' τίς ἀκτές, τούς ἄλλους ἀπ' τά βάθη, τούς Κωνσταντινούπολίτες, ἀπό μέσα ἢ ἀπ' τά περίχωρα κι ἃς ἐπιμένουν ὅλοι τους πώς εἶναι ἀπ' τήν καρδιά τῆς Πόλης, κι ἀπ' το Γαλατά. Οἱ Θρακιῶτες ὅμως ἔχονται πιό καστανοί· ξανθοί πολλές φορές, κι εὐκολότερα μπερδεύονται μέ πρόσφυγες ἀπό μέρη ἄλλα. Ἐξάλλου σά νά ἔχουν χάσει τήν ιδιαίτερη προφορά τους ἢ ἵσως ἐγώ νά τήν ἔχω συνηθίσει. Μπερδεύονται κυρίως μ' αὐτούς πού ἥρθαν ἀπ' τη Ρωμυλία. Αὐτό συμβαίνει κι ἀνάμεσα στούς Ήπειρῶτες καὶ στούς ἄλλους ἀπ' τίς περιοχές τοῦ Μοναστηριοῦ.

Όταν τούς μπερδεύω, τούς καταλαβαίνω συνήθως ἀργά· γιατί ἔχω τόση πεποίθηση πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, ὥστε σπανίως φωτά. Κατά βάθος βέβαια αὐτό δέν εἶναι σφάλμα, εἶναι διαπίστωση.

Κι ὅμως πόση συγκίνηση ἔχει νά κοιτάζεις ἢ νά συζητᾶς στά καφενεῖα καὶ νά διαισθάνεσαι τή δική σου ἢ μιά ἄλλη πανάρχαια φύση. Άκοῦς ἐκεῖνες τίς φωνές μέ τή ζεστή προφορά καὶ σοῦ 'ρχεται ν' ἀγκαλιάσεις. Όνόματα ἀπό σβησμένους τάχα λαούς καὶ χῶρες δειλιάζουν μέσα στό νοῦ· μεθῶ μονάχα καὶ πού τά λέω ἀπό μέσα μου, καθώς ὀλοένα βεβαιώνομαι. Χαίρομαι νά κοιτάζω τίς ἀδρές καὶ τίμιες φυσιογνωμίες τους, κι ἀνατριχιάζω βαθιά, ὅταν σκέφτομαι πώς αὐτός πού μοῦ μιλᾶ εἶναι δικός μας ἀνθρωπος, τῆς φυλῆς μου. Κάτι σά ζεστό κύμα μέ σκεπάζει ξαφνικά, θαρρεῖς καὶ γύρισα ἐπί τέλους στήν πατρίδα ἢ πού δέ γεννήθηκα κάν ἐκεῖ. Τό αἷμα μου ἀπό κεῖ μονάχα τραβάει· ἐκτός καὶ ἀν εἶναι

ἀληθινό πώς ὁ ἀνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπ' αὐτά πού τῷει καὶ πίνει, ὅπότε πράγματι εἶμαι ἀπό δῶ. Καὶ πώς ἐξηγεῖται τότε ὅλη αὐτή ἡ λαχτάρα;

Γυρνῶ μές στούς προσφυγικούς συνοικισμούς μέ δυνατή εὐχαρίστηση. Θράκες, Χετταῖοι, Φούγες, ὅμορφοι Λυδοί, πάλι, θαρρεῖς, ἀνθοῦν ἀνάμεσά μας. Οἱ ἔδιοι δέν ξέρουν βέβαια αὐτά τά ὄνόματα· γιά μένα ὅμως εἶναι φορτωμένα μυστήριο καὶ ἀγάπη. Κι' ἀν ἀκόμα δέν εἶναι, πολύ θά ἥθελα νά ἤταν ἔτσι ἡ ἀλήθεια.

Κι ὅμως τά τελευταῖα χρόνια ἔχουν κάνει τό πᾶν γιά νά σκορπίσει η ὄμορφιά αὐτή στούς τέσσερις ἀνέμους. Οἱ ἐγκληματίες τῶν γραφείων ἐκμεταλλεύονται τή ζωηράδα τους καὶ τήν ἀγνότητά τους. Τούς ἐξώθησαν νά σφάξουν καὶ νά σφαχτοῦν· νά φαγωθοῦν, ιδίως μεταξύ τους. Τώρα φυσικά τούς τρέμουν καὶ προσπαθοῦν νά τούς ξεφορτωθοῦν μέ τή μετανάστευση. Πολύ ἀργά, νομίζω.

Κάθε φορά πού φεύγω ἀπό κεῖ, με ἀποχαιρετοῦν χωρίς νά δείξουν παραξένεμα, ἀν καὶ ἀγνωστοί μου ἀνθρωποι. Τούς πληροφορεῖ το αἷμα τους γιά μένα, ὅπως καὶ τό δικό μου μέ κάνει νά τούς κατέχω ὀλόκληρους. Πάντως ποτέ τους δέν ἐπιμένουν νά μέ κρατήσουν στίς παρέες τους.

Όλομόναχος, ξένος, πεντάξενος, χάνομαι στίς μεγάλες ἀρτηρίες. Ὄταν ἀνάβει τό κόκκινο καὶ σταματοῦν τ' αὐτοκίνητα, μοῦ φαίνεται γιά μιά στιγμή πώς παύει ἐντελῶς κάθε θόρυβος. Ἐρυθρά καὶ λευκά αἵμοσφαίρια σά νά κυκλοφοροῦν. Κι ὅμως βλέπω πώς τό πλῆθος ἐξακολουθεῖ να περπατᾶ, νά κουβεντιάζει ἡ νά γελάει. Σταματῶ πολλές φορές στή μέση τοῦ πεζοδρομίου, κι ὅπως στό κούτσουρο πού κόβει τό νερό, ἔτσι περιστρέφονται γύρω μου οί διαβάτες. Τώρα πού δέν ἐμποδίζουν οί μηχανές, ἀκούω χιλιάδες βήματα στό πλακόστρωτο. Μοῦ ὅχεται νά καμπυλώσω τή οάχη μου γιά νά περάσει χωρίς ἐμπόδια αὐτό τό ποτάμι. Τῆς Γονατιστῆς, Ὄταν περνάει ἀπό πάνω μου τό βουβό ποτάμι τῶν προγόνων, γονατισμένος πάνω στά καρυδόφυλλα, σκύβω βαθιά στό χῶμα, γιά νά μή βγάλουν οί ψυχές ἐξαιτίας μου τόν παραμικρότερο βόμβο.

Ἐγώ ὅμως ἀπό τώρα εἶμαι βαριά παραπονεμένος. Μέσα στούς ξένους καὶ στά ξένα πράγματα ζῶ διαρκώς· στά ἔτοιμα καὶ στά ἐνοικιασμένα. Συγκατοικῶ μέ ἀνθρώπους πού ἀδιαφοροῦν τελείως γιά μένα, κι ἐγώ γι' αὐτούς. Οὔτε μικροδιαφορές δέν ὑπάρχουν κάν μεταξύ μας. Ό ἔνας ἀποφεύγει τόν ἄλλο, ὅσο μπορεῖ. Μά κι ἀν τύχει νά σοῦ μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τά πραγματικά τους στοιχεῖα σά νά 'ναι τίποτε κακοποιοί. Τό ίδανικό, ἡ τελευταία λέξη τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι λέει, νά μήν ξέρεις ούτε στή φάτσα τό γείτονά σου. Πονηρά πράγματα βέβαια· προφάσεις πολιτισμοῦ, γιά νά διευκολύνονται οί ἀταξίες.

Γι' αὐτό ζηλεύω αὐτούς πού βρίσκονται στόν τόπο τους, στά χωράφια τους, στούς συγγενεῖς τους, στά πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ἃς ἥμουν σ' ἔνα προσφυγικό συνοικισμό μέ ἀνθρώπους τῆς ράτσας μου τριγύρω.

(Γιά ἔνα φιλότιμο, 1964)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Ποιος είναι ο ιστορικός χωροχρόνος μέσα στο πλαίσιο του οποίου τοποθετεί τα θέματά του συνήθως ο Γιώργος Ιωάννου;

Μονάδες 15

- B.1.** Η γλώσσα του Γιώργου Ιωάννου έχει περιγραφεί ως «έκφραση κατ' επίφαση πηγαία, στην πραγματικότητα όμως επίμονα ψιλοδουλεμένη ως την τελευταία λέξη, ως την τελευταία συλλαβή.» Πρόκειται κατά τη γνώμη του Αλ.Κοτζιά για «μια γραφή που ο κουβεντιαστός τόνος της, η λιτότητα και η αμεσότητά της βλασταίνουν από τις βαθιές οίζες του νεοελληνικού αφηγηματικού λόγου.». Να επιβεβαιώσετε τα παραπάνω γνωρίσματα της γλώσσας και του ύφους του συγγραφέα, αντλώντας από το κείμενο τέσσερα (4) παραδείγματα.

Μονάδες 20

- B.2.** Στο συγκεκριμένο πεζογράφημα παρουσιάζονται δύο κόσμοι. Ποιοι είναι αυτοί και ποια χαρακτηριστικά αποδίδει στον καθένα ο συγγραφέας;

Μονάδες 20

- Γ.** «Γυρνῶ μές στούς προσφυγικούς συνοικισμούς... νά ἥταν ἔτσι ή ἀλήθεια»: Να αναλύσετε το απόσπασμα του κειμένου σε δύο περίπου παραγράφους.

Μονάδες 25

- Δ.** Το παρακάτω ποίημα του Γιώργη Μανουσάκη αναφέρεται στη σχέση του ανθρώπου με τους προγόνους του, όπως και το διήγημα του Γιώργου Ιωάννου, που σας δόθηκε. Συγκρίνετε τα ως προς το περιεχόμενό τους.

Μονάδες 20

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

΄Ορφάνια

Σά δέντρα μεγαλόκλαδα
σκέπαζαν κάποτε τόν παιδικό ούρανό μας.
Γεμάτα τά αύτιά μας ἀπ' τό βουητό
Τῶν λόγων τους κι' ό ἀέρας σάν καμμένος
γύρω τους ἀπό πράξεις ἀπόκοτες.

Τώρα μισεύουν ἔνας – ἔνας
Αύτοί πού τούς θαρρούσαμε
οιζωμένους κι' ἀσειστους
ἄλλοι λιγνεύοντας χρόνο μέ χρόνο
ῶσπου νά μείνουν μόνο ἔνας κορμός
ξερός και σκεβρωμένος, ὅλο χαρακιές,
ἄλλοι γέροντες ἀξαφνα
μ' ὅλο τόν ὄγκο τῶν κλαδιῶν τους.

Πάνω ἀπό τά κεφάλια μας ἀνοίγουνται
πλατιά διαστήματα κενοῦ
σάν νά συμπαρασύρουνε στήν πτώση τους
κομμάτια ἀπ' τό γαλάζιο θόλο.

(Γιώργης Μανουσάκης, Ἀνθρωποι καὶ σκιές. Αστρολάβος, Εὐθύνη 79, σ. 10.)

